

Group of States against Corruption
Groupe d'États contre la corruption

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Τ
Ε
Τ
Α
Ρ
Τ
Ο
Σ

Γ
Υ
Ρ
Ο
Σ

Α
Ξ
Ι
Ο
Λ
Ο
Γ
Η
Σ
Η
Σ

Υιοθετήθηκε: 24 Σεπτεμβρίου 2020

Εμπιστευτικό
GrecoRC4(2019)25

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΓΥΡΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά βουλευτές,
δικαστές και εισαγγελείς

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΕΛΛΑΔΑ

Υιοθετήθηκε από την GRECO κατά την 85η Σύνοδο της Ολομέλειάς της

Γραμματεία GRECO
Συμβούλιο της Ευρώπης
F-67075 Στρασβούργο
Cedex ☎ +33 3 88 41 20 00

www.coe.int/greco

Γενική διεύθυνση Ι
Ανθρώπινα Δικαιώματα & Κράτος Δικαίου
Διεύθυνση Κοινωνίας των
Πληροφοριών και Δράσης κατά του
Εγκλήματος

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης αξιολογεί τα μέτρα που έλαβαν οι ελληνικές αρχές για την εφαρμογή των συστάσεων που διατυπώθηκαν στην Έκθεση Αξιολόγησης του Τέταρτου Γύρου για την Ελλάδα, η οποία (βλ. παράγραφο 2) καλύπτει την "Πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά βουλευτές, δικαστές και εισαγγελείς".
2. Η Έκθεση Αξιολόγησης του Τέταρτου Γύρου για την Ελλάδα υιοθετήθηκε κατά την 68η Σύνοδο της Ολομέλειας της GRECO (19 Ιουνίου 2015) και δημοσιεύτηκε στις 22 Οκτωβρίου 2015, κατόπιν έγκρισης της Ελλάδας [Greco Eval IV Rep (2014) 9E].
3. Η Έκθεση Συμμόρφωσης υιοθετήθηκε από την GRECO κατά την 77η Σύνοδο της Ολομέλειάς της (23 Ιουνίου 2017) και δημοσιεύτηκε την 1η Μαρτίου 2018, κατόπιν έγκρισης της Ελλάδας (GrecoRC4(2017)20). Όπως απαιτεί ο Εσωτερικός Κανονισμός της GRECO, οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν Έκθεση Κατάστασης των Πραγμάτων σχετικά με τα περαιτέρω μέτρα που ελήφθησαν για την εφαρμογή των εκκρεμών συστάσεων. Η εν λόγω έκθεση παραλήφθηκε στις 2 Αυγούστου 2019 και αποτέλεσε, μαζί με τις πληροφορίες που υποβλήθηκαν στη συνέχεια, τη βάση για την παρούσα Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης.
4. Η GRECO επέλεξε την Ιταλία (όσον αφορά τις κοινοβουλευτικές συνελεύσεις) και τη Σλοβενία (όσον αφορά τα δικαστικά όργανα) να διορίσουν Εισηγητές για τη διαδικασία συμμόρφωσης. Οι Εισηγητές που διορίστηκαν ήταν ο κ. Gaetano PELELLA, Κοινοβουλευτικός Σύμβουλος, επικεφαλής της Μονάδας Κομματικής Χρηματοδότησης του Κοινοβουλίου, εκ μέρους της Ιταλίας και η κ. Vita HABJAN BARBORIČ, επικεφαλής του Κέντρου Πρόληψης και Ακεραιότητας των Δημοσίων Υπηρεσιών, εκ μέρους της Σλοβενίας. Επικουρήθηκαν από τη Γραμματεία τη GRECO κατά την κατάρτιση της Έκθεσης Συμμόρφωσης.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ

5. Η GRECO, στην Έκθεση Αξιολόγησής της, απηύθυνε 19 συστάσεις στην Ελλάδα. Στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO κατέληγε στο συμπέρασμα ότι οι συστάσεις ii, iii, vi, viii και ix είχαν εφαρμοστεί ικανοποιητικά, η σύσταση xviii είχε αντιμετωπιστεί με ικανοποιητικό τρόπο, οι συστάσεις i, iv, v, vii, xvi και xvii είχαν εν μέρει εφαρμοστεί και

οι συστάσεις x, xii, xiii, xiv, xv και xix δεν είχαν εφαρμοστεί. Ακολούθως εξετάζεται η συμμόρφωση με τις 13 συστάσεις που εκκρεμούν.

Πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά βουλευτές.

Σύσταση i.

6. Η GRECO συνέστησε να διασφαλιστεί ότι τα σχέδια νομοθετικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που φέρουν τροποποιήσεις, θα υποβάλλονται σε επεξεργασία με κατάλληλο επίπεδο διαφάνειας και διαβούλευσης, συμπεριλαμβανομένων κατάλληλων χρονοδιαγραμμάτων που να επιτρέπουν την αποτελεσματικότητά τους.
7. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή είχε εφαρμοστεί εν μέρει. Πιο συγκεκριμένα, η GRECO σημείωσε ορισμένες βελτιώσεις στη νομοθετική διαδικασία επείγοντος χαρακτήρα μέσω τροποποιήσεων του Άρθρου 110 του Κανονισμού, αλλά διαπίστωσε ότι αυτές παρέμεναν περιθωριακές· ότι οι κανόνες σχετικά με τις συζητήσεις στην Ολομέλεια είχαν παραμείνει αμετάβλητοι και ότι δεν είχαν αντιμετωπιστεί οι λοιποί προβληματισμοί σχετικά με τη βελτίωση της σαφήνειας των προτεινόμενων τροποποιήσεων και των συνεπειών τους, καθώς και για την αντιμετώπιση των τροποποιήσεων χωρίς ουσία.
8. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι η συχνή χρήση της κοινοβουλευτικής διαδικασίας επείγοντος χαρακτήρα τα τελευταία χρόνια ήταν κυρίως αποτέλεσμα έκτακτων περιστάσεων λόγω της εφαρμογής των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής. Επισημαίνουν ότι η χρήση τέτοιων διαδικασιών μειώνεται σημαντικά και ότι επανέρχεται η κανονική κατάσταση.
9. Η GRECO επισημαίνει ότι η χρήση της κοινοβουλευτικής διαδικασίας επείγοντος χαρακτήρα έχει μειωθεί (47 νομοσχέδια διεκπεραιώθηκαν στο πλαίσιο επείγοντων ή έκτακτων διαδικασιών μεταξύ Σεπτεμβρίου 2015 και Ιουλίου 2019, συμπεριλαμβανομένων μόνο 16 νομοσχεδίων εντός της τελευταίας περιόδου που άρχισε τον Οκτώβριο του 2017) και ότι αυτή η προοδευτική επιστροφή στην ομαλότητα μπορεί να δώσει και πάλι μεγαλύτερη ισχύ στο υπάρχον νομικό πλαίσιο που αποσκοπεί στη διασφάλιση της διαφάνειας της νομοθετικής διαδικασίας. Ωστόσο, η GRECO τονίζει ότι η διαδικασία επείγοντος χαρακτήρα δεν είναι ο μόνος παράγοντας που υπονομεύει την αναγκαία διαφάνεια της νομοθετικής διαδικασίας. Απομένει να γίνει

αποτελεσματικότερη χρήση των υφιστάμενων ρυθμίσεων στο ευρύτερο φάσμα καταστάσεων. Η GRECO επισημαίνει ότι οι ελληνικές αρχές δεν έχουν υποδείξει νέα μέτρα για την αποτελεσματική εφαρμογή των σχετικών υφιστάμενων διατάξεων που προβλέπονται από τον Κανονισμό ή/και το Σύνταγμα. Δεν έχει υποδειχθεί καμία αλλαγή όσον αφορά τις συζητήσεις στην Ολομέλεια. Ακόμη δεν έχουν ληφθεί τα κατάλληλα μέτρα όσον αφορά την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων για τη σαφήνεια των προτεινόμενων τροποποιήσεων και των συνεπειών τους, καθώς και την εποπτεία της συμπερίληψης τροποποιήσεων χωρίς ουσία.

10. Η GRECO αποφαινεται ότι η σύσταση εξακολουθεί να εφαρμόζεται εν μέρει.

Σύσταση iv.

11. *Η GRECO συνέστησε να εκπονηθούν κατάλληλοι και συνεπείς κανόνες σχετικά με την αποδοχή από τους βουλευτές δώρων, φιλοξενίας και άλλων ωφελημάτων, συμπεριλαμβανομένης της ειδικής στήριξης που παρέχεται για κοινοβουλευτικές εργασίες, και να αναπτυχθούν εσωτερικές διαδικασίες για την αξιολόγηση, την αναφορά και την επιστροφή των μη επιτρεπόμενων παροχών.*
12. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή είχε εφαρμοστεί εν μέρει. Πιο συγκεκριμένα, η GRECO επεσήμανε τους νέους κανόνες για την αποδοχή δώρων που περιέχονται στον Κώδικα Δεοντολογίας, αλλά τους θεώρησε αδύναμους· κάλεσε τις αρχές να θεσπίσουν έναν σαφέστερο κανονισμό σχετικά με την αποδοχή δώρων ή ωφελημάτων και να εφαρμόσουν αποτελεσματικά αυτόν τον κανονισμό. Σημείωσε μια ασυμφωνία στα ποσά της λήψης δώρων ανάμεσα στο νόμο (3000 ευρώ) και τον Κώδικα Δεοντολογίας (200 ευρώ). Υπενθύμισε την υφιστάμενη δυνατότητα κατ' αρχήν απαγορεύσεως, που συνδέεται με την υποχρέωση επιστροφής μη επιτρεπόμενων παροχών, καθώς και ενός συστήματος δηλώσεων για εκείνες τις λίγες κατηγορίες επιτρεπόμενων παροχών.
13. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι η Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας υιοθέτησε τον Μάιο του 2018 μια αξιολόγηση της εφαρμογής του Κώδικα Δεοντολογίας και ένα εγχειρίδιο συμμόρφωσης με τον Κώδικα, τα οποία αποτελούν μέρος της εθνικής στρατηγικής κατά της διαφθοράς. Ο Κανονισμός της Βουλής, ο Κώδικας Δεοντολογίας και το Εγχειρίδιο διανέμονται σε όλους τους νέους βουλευτές και δημοσιεύονται στον δικτυακό τόπο της Βουλής. Οι κανόνες σχετικά με την αποδοχή ενός δώρου, μια σειρά

κριτηρίων για την αποδοχή ή την άρνηση των δώρων, καθώς και μια διαδικασία για την αντιμετώπιση αυτών των δώρων έχουν καθοριστεί στο εγχειρίδιο. Το άρθρο 8 του Κώδικα Δεοντολογίας ορίζει ότι "όταν πρόκειται περί αποδοχής δώρων ή παροχών που θεωρείται ότι εγείρει θέματα αμεροληψίας", οι βουλευτές έχουν "υποχρέωση απόδοσης του ωφελήματος υπέρ κοινοφελούς σκοπού".

14. Όσον αφορά την αντίφαση που σημειώνεται στην προηγούμενη έκθεση μεταξύ του νόμου (ο οποίος επέτρεπε σιωπηρά στους βουλευτές να λαμβάνουν δώρα άνω των 3000 ευρώ) και του Κώδικα Δεοντολογίας (ο οποίος ορίζει το όριο στα 200 ευρώ), οι ελληνικές αρχές αναφέρουν ότι οι δύο διατάξεις είναι διαφορετικές: το άρθρο 4 του Κώδικα Δεοντολογίας απευθύνεται ειδικά στους βουλευτές και η εφαρμογή του ελέγχεται από την Επιτροπή Δεοντολογίας της Βουλής (και τελικά από την Ολομέλεια της Βουλής). Απαγορεύει τη λήψη δώρων όταν αυτό θα μπορούσε να θέσει σε αμφισβήτηση την αμεροληψία των βουλευτών και θέτει το τεκμήριο ότι δώρα άνω του ορίου των 200 ευρώ εγείρουν σχετικές ανησυχίες. Ως εκ τούτου, οι βουλευτές πρέπει να δηλώνουν δώρα και παροχές που υπερβαίνουν το όριο αυτό και να δικαιολογούν την αποδοχή τους. Το άρθρο 19 του Νόμου 3213/2003 αποτελεί μέρος της γενικής νομοθεσίας κατά της διαφθοράς, η εφαρμογή του εποπτεύεται από την Επιτροπή ελέγχου δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης. Προβλέπει ότι τα πρόσωπα σε αιρετές θέσεις του δημοσίου δηλώνουν κάθε οικονομική στήριξη από τρίτους που παρέχεται σε σχέση με τις δημόσιες δραστηριότητές τους όταν η συνολική αξία υπερβαίνει τα 3.000 ευρώ ανά ημερολογιακό έτος. Στη συνέχεια, οι βουλευτές υπόκεινται και στους δύο κανόνες, καθένας από τους οποίους ισχύει ανεξάρτητα: στην υποχρέωση δήλωσης στην Επιτροπή Κοινοβουλευτική Δεοντολογίας όλων των δώρων άνω των 200 ευρώ και στην υποχρέωση αναφοράς στην Επιτροπή Ελέγχου Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης όλων των δώρων άνω των 3000 ευρώ.

15. Η GRECO σημειώνει ότι οι κανόνες για την αποδοχή δώρων και άλλων ωφελημάτων έχουν ενισχυθεί και ότι διευκρινίζονται τόσο στον Κώδικα Δεοντολογίας όσο και στο Εγχειρίδιο για τη συμμόρφωση με τον Κώδικα. Τα έγγραφα αυτά, τα οποία τίθενται στη διάθεση των βουλευτών και του κοινού, προβλέπουν τώρα επαρκείς κανόνες και εσωτερικές διαδικασίες που απευθύνονται στους βουλευτές για την αξιολόγηση, την αναφορά και την επιστροφή μη επιτρεπόμενων παροχών. Επιπλέον, τονίζει ότι οι εξηγήσεις που έδωσαν οι ελληνικές αρχές επιτρέπουν να συναχθεί το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει ασυμφωνία μεταξύ του νόμου και του Κώδικα Δεοντολογίας των βουλευτών

όσον αφορά το καθεστώς αποδοχής δώρων ή ωφελημάτων που έχει εφαρμογή στους βουλευτές.

16. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση iv έχει εφαρμοστεί ικανοποιητικά.

Σύσταση v.

17. *Η GRECO συνέστησε i) να αξιολογηθεί δεόντως η εφαρμογή των κανόνων για την επαγγελματική επιλεξιμότητα και το ασυμβίβαστο που ισχύουν για τους βουλευτές και να εισαχθεί αναλόγως το απαραίτητο παράγωγο δίκαιο, όπως προβλέπεται ήδη στο άρθρο 57 παράγραφος 4 του Συντάγματος ii) να επανεξετασθούν οι στόχοι και η αποτελεσματικότητα του άρθρου 8 του Νόμου 3213/2003 σχετικά με τους περιορισμούς της συμμετοχής των βουλευτών (και άλλων υπαλλήλων που αφορά) σε υπεράκτιες εταιρείες, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις δήλωσης που προβλέπονται στην ίδια νομοθεσία.*
18. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή είχε εφαρμοστεί εν μέρει. Όσον αφορά το πρώτο μέρος της σύστασης, οι αρχές δεν ανέφεραν μέτρα εφαρμογής. Το δεύτερο μέρος της σύστασης αξιολογήθηκε ότι έχει εφαρμοστεί, μετά τις τροποποιήσεις του Νόμου 3213/2003.
19. Οι ελληνικές αρχές υποδεικνύουν τώρα ότι το Εγχειρίδιο συμμόρφωσης με τον Κώδικα Δεοντολογίας που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2018 συμπληρώνει το Σύνταγμα για τον καθορισμό ενός συστήματος επιλεξιμότητας και ασυμβατότητας. Ειδικότερα, το άρθρο 3 του Εγχειριδίου συμπληρώνει τις συνταγματικές διατάξεις που αφορούν τα ασυμβίβαστα τα οποία δεν ρυθμίζονται από το Σύνταγμα. Ασχολείται επίσης με καταστάσεις που ενδέχεται να προκαλέσουν συγκρούσεις συμφερόντων και προσδιορίζει τις εξουσίες της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Δεοντολογίας κατά την αξιολόγηση πιθανών καταστάσεων σύγκρουσης συμφερόντων.
20. Η GRECO σημειώνει ότι οι νέοι κανόνες που εισήχθησαν στο Εγχειρίδιο συμμόρφωσης με τον Κώδικα Δεοντολογίας προβλέπουν κατάλληλες λεπτομέρειες και διαδικασίες για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κανόνων επαγγελματικής επιλεξιμότητας και τις ασυμβατότητες που ισχύουν για τους βουλευτές. Οι κανόνες αυτοί συμπληρώνουν τις σχετικές συνταγματικές διατάξεις που αφορούν το θέμα αυτό.

21. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση ν έχει αντιμετωπιστεί με ικανοποιητικό τρόπο.

Σύσταση vii.

22. *Η GRECO πρότεινε τη θέσπιση κανόνων για το πώς τα μέλη του κοινοβουλίου θα συναλλάσσονται με εκπροσώπους ομάδων συμφερόντων και άλλα τρίτα μέρη που επιδιώκουν να επηρεάσουν την κοινοβουλευτική διαδικασία.*
23. Υπενθυμίζεται ότι στην έκθεση συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή είχε εφαρμοστεί εν μέρει. Πιο συγκεκριμένα, πέρα από τους ισχύοντες κανόνες σχετικά με την εκπροσώπηση ομάδων συμφερόντων, οι οποίοι απαιτούν από τους βουλευτές να απέχουν από καταστάσεις που προκαλούν συγκρούσεις συμφερόντων, η GRECO ζήτησε ευρύτερη αναγνώριση του ζητήματος της εκπροσώπησης ομάδων συμφερόντων στη Βουλή και καλύτερη προστασία του κοινοβουλευτικού έργου από εξωτερικές επιρροές και κίνδυνο κατάχρησης.
24. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι η Επιτροπή Δεοντολογίας της Βουλής ενέκρινε τον Μάιο του 2018 μια αξιολόγηση της εφαρμογής του Κώδικα Δεοντολογίας καθώς και ένα Εγχειρίδιο συμμόρφωσης με τον Κώδικα. Ειδικότερα, τονίζουν ότι το άρθρο 3 του Εγχειριδίου παρέχει έναν ορισμό της εκπροσώπησης ομάδων συμφερόντων και διευκρινίζει τις περιπτώσεις άσκησης πίεσης που πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ειδικές περιπτώσεις (δυννητικής) σύγκρουσης συμφερόντων.
25. Η GRECO επιδοκιμάζει τον ορισμό της εκπροσώπησης ομάδων συμφερόντων και σημειώνει ότι κανόνες που αποσκοπούν στην προστασία του κοινοβουλευτικού έργου από εξωτερικές επιρροές και κινδύνους κατάχρησης προβλέπονται στο Εγχειρίδιο συμμόρφωσης με τον Κώδικα Δεοντολογίας. Υπενθυμίζει ότι το έργο αυτό πρέπει να προστατεύεται όσον αφορά το ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων, όχι μόνο σε σχέση με την έγκριση νομοθεσίας.
26. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση vii έχει εφαρμοστεί ικανοποιητικά.

Σύσταση x.

27. Η GRECO συνέστησε τη λήψη αποφασιστικών μέτρων προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι διαδικασίες για την άρση της ασυλίας των βουλευτών δεν θα παρακωλύουν ή αποτρέπουν την ποινική δίωξη των μελών του κοινοβουλίου που είναι ύποπτα για διάπραξη αδικημάτων που σχετίζονται με τη διαφθορά, ιδίως μέσω του καθορισμού σαφών κανόνων και κριτηρίων σε αυτόν τον τομέα.
28. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή δεν είχε εφαρμοστεί, καθώς δεν είχαν ληφθεί μέτρα. Επιπλέον, η GRECO επεσήμανε ότι ο αριθμός των αρνήσεων άρσης της κοινοβουλευτικής ασυλίας υπερέβαινε ακόμη τον αριθμό των αιτήσεων που είχαν εγκριθεί και ζήτησε εκ νέου επαρκή κριτήρια ή διαδικασία για την άρση των ασυλιών.
29. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι η Βουλή τροποποίησε το Σύνταγμα (νόμος που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 28 Νοεμβρίου 2019) προκειμένου να περιοριστεί το πεδίο εφαρμογής της κοινοβουλευτικής ασυλίας και συγκεκριμένα να προβλεφθεί ότι η ασυλία πρέπει να αίρεται υποχρεωτικά εάν το αίτημα της εισαγγελικής αρχής αφορά έγκλημα που δεν σχετίζεται με την εκτέλεση των καθηκόντων ή με τις πολιτικές δραστηριότητες του βουλευτή. Για να διευκρινιστεί η έννοια του εγκλήματος "που δεν σχετίζεται με την εκτέλεση των καθηκόντων ή με τις πολιτικές δραστηριότητες του βουλευτή", οι ελληνικές αρχές αναφέρονται στα άρθρα 159 και 159Α του Ποινικού Κώδικα, τα οποία τιμωρούν την δωροληψία και δωροδοκία των μελών του Κοινοβουλίου σε σχέση με την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Επιπλέον, αναφέρονται στο νομοπαρασκευαστικό έργο της Βουλής αναφορικά με τις συνταγματικές τροποποιήσεις και παραθέτουν τα λόγια του Εκπροσώπου της Πλειοψηφίας, ο οποίος ανέφερε ότι η άρνηση της Βουλής σε αίτημα του εισαγγελέα για άρση της ασυλίας περιοριζόταν σε εκείνες τις υποθέσεις που έχουν άμεση σχέση με την άσκηση των κοινοβουλευτικών καθηκόντων. Επιβεβαιώνουν ότι αυτό αποκλείει τη διαφθορά.
30. Επιπλέον, οι αρχές αναφέρουν ότι το ποσοστό άρσης της ασυλίας έχει αυξηθεί: το 31,8% των υποθέσεων που συζητήθηκαν έληξε με άρση της ασυλίας μεταξύ Οκτωβρίου 2015 και Οκτωβρίου 2017· το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 46,4% μεταξύ Οκτωβρίου 2017 και Ιουνίου 2019.

31. Η GRECO χαιρετίζει τις τροποποιήσεις του Συντάγματος για τον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της κοινοβουλευτικής ασυλίας, γεγονός που συνάδει με τη σύστασή της. Εξυπακούεται, λαμβάνοντας υπόψη τα σχετικά άρθρα του Ποινικού Κώδικα και το κοινοβουλευτικό νομοπαρασκευαστικό έργο, ότι οι συνταγματικές τροποποιήσεις υποδηλώνουν ότι η ασυλία αίρεται υποχρεωτικά στην περίπτωση βουλευτή που είναι ύποπτος για διάπραξη, για παράδειγμα, ποινικού αδικήματος παθητικής δωροδοκίας όταν πρόκειται να ψηφίσει υπέρ/κατά ενός συγκεκριμένου σχεδίου νόμου σε μια νομοθετική διαδικασία.
32. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση χ έχει αντιμετωπιστεί με ικανοποιητικό τρόπο.

Σύσταση χι.

33. Η GRECO συνέστησε, στο πλαίσιο μιας διακηρυγμένης πολιτικής ακεραιότητας, να αναπτυχθούν αποτελεσματικοί εσωτερικοί μηχανισμοί για την προώθηση, την ευαισθητοποίηση και, κατά συνέπεια, τη διασφάλιση της ακεραιότητας της Βουλής σε μια συλλογική προσπάθεια (π.χ. κατάρτιση, συζητήσεις για την δεοντολογία και την ακεραιότητα, επίγνωση της δωροδοκίας και άλλων αδικημάτων που σχετίζονται με τη διαφθορά) όπως και σε ατομική βάση μέσω εμπιστευτικής συμβουλευτικής υποστήριξης σε προβληματικές καταστάσεις.
34. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η εν λόγω σύσταση είχε εφαρμοστεί εν μέρει. Η GRECO αξιολόγησε θετικά την έγκριση του Κώδικα Δεοντολογίας για τους βουλευτές και την προετοιμασία ενός οδηγού και ενός εγχειριδίου για την εφαρμογή του Κώδικα, καθώς και τη δημοσίευση πληροφοριών στον δικτυακό τόπο της Βουλής. Ωστόσο, ανέφερε ότι απουσίαζαν η διοργάνωση εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης και κατάρτισης, που απευθύνονται ιδιαίτερα στους νεοεκλεγμένους βουλευτές, καθώς επίσης η δημιουργία τόπου για εμπιστευτική συμβουλευτική υποστήριξη σε συγκεκριμένες καταστάσεις.
35. Οι ελληνικές αρχές υπενθυμίζουν τώρα την έγκριση, τον Μάιο του 2018, μιας αξιολόγησης της εφαρμογής του Κώδικα Δεοντολογίας και ενός Εγχειριδίου συμμόρφωσης με τον Κώδικα, το οποίο διανέμεται ευρέως μεταξύ των νέων βουλευτών και είναι διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο της Βουλής (βλ. ανωτέρω). Σημειώνουν ότι, μέχρι την έκδοση της έκθεσης αξιολόγησης, δέκα υποθέσεις είχαν διεκπεραιωθεί βάσει

του Κώδικα, από τις οποίες πέντε παραπέμφθηκαν στην Ολομέλεια -η οποία δεν επέβαλε κυρώσεις, τέσσερις κατέληξαν σε ατομικές συστάσεις από την Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας – που όλες αξιολογήθηκε ότι έχουν εφαρμοστεί, και μια κατέληξε σε γενική γραπτή καταδίκη της συμπεριφοράς- χωρίς να απευθύνεται σε συγκεκριμένο βουλευτή.

36. Η GRECO σημειώνει ότι το Εγχειρίδιο συμμόρφωσης με τον Κώδικα Δεοντολογίας είναι πλέον σε ισχύ και συμπληρώνει τον κώδικα για την ορθή εφαρμογή του. Τα έγγραφα αυτά διατίθενται ειδικά στους νεοεκλεγμένους βουλευτές και δημοσιεύονται στο Διαδίκτυο. Σημειώνει επίσης ότι ειδικές περιπτώσεις που αφορούν την ακεραιότητα των βουλευτών αντιμετωπίζονται σύμφωνα με τον εν λόγω Κώδικα, μεταξύ άλλων μέσω ατομικών συστάσεων προς τους βουλευτές και της αξιολόγησης του τρόπου εφαρμογής των εν λόγω συστάσεων. Από την εμπειρία αυτή προκύπτουν επίσης γενικές συστάσεις και δημοσιοποιούνται σε όλους τους βουλευτές. Αυτό το γραπτό πλαίσιο, καθώς και η αποτελεσματική πρακτική που εφαρμόζεται για την αντιμετώπιση υποθέσεων που αφορούν την ακεραιότητα των βουλευτών, μπορούν να θεωρηθούν ως μέρος μιας πολιτικής ακεραιότητας. Ωστόσο, οι ελληνικές αρχές δεν υποδεικνύουν συγκεκριμένη πρακτική με την οποία να προσφέρεται στους βουλευτές ένας χώρος για εμπιστευτική συμβουλευτική υποστήριξη σχετικά με μεμονωμένες συγκεκριμένες καταστάσεις.
37. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση χι εξακολουθεί να εφαρμόζεται εν μέρει.

Πρόληψη της διαφθοράς σε βάρος δικαστών και εισαγγελέων

Σύσταση xii.

38. *Η GRECO συνέστησε i) την αναθεώρηση της μεθόδου επιλογής σχετικά με τους ανώτερους βαθμούς των δικαστών και των εισαγγελέων, ώστε να συμμετάσχουν οι ομότιμοί τους στη διαδικασία και ii) να εξεταστεί η τροποποίηση των τρόπων κίνησης πειθαρχικής διαδικασίας αναφορικά με αυτούς.*
39. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή δεν είχε εφαρμοστεί. Δεν είχαν ληφθεί μέτρα όσον αφορά τη μέθοδο επιλογής, ούτε όσον αφορά τους τρόπους κίνησης πειθαρχικής διαδικασίας έναντι των ανώτερων βαθμών των δικαστών και εισαγγελέων.

40. Οι ελληνικές αρχές τονίζουν τώρα ότι το νέο σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του "Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάσταση Δικαστικών Λειτουργών" (Δεκέμβριος 2018) προβλέπει την κατάργηση τόσο της διαδικασίας προεπιλογής των υψηλόβαθμων δικαστών και εισαγγελέων από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, όσο και της παροχής μη δεσμευτικής γνώμης από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής στο Υπουργικό Συμβούλιο. Σύμφωνα με τις ελληνικές αρχές, το εν λόγω σχέδιο νόμου εισάγει μια θεμελιώδη αρχή αρχαιότητας μεταξύ των δικαστών και περιορίζει τη δυνατότητα του Υπουργικού Συμβουλίου να ασκεί διακριτική ευχέρεια "ευλόγως και δεόντως εντός του πλαισίου που ορίζεται από τις (...) συνταγματικές διατάξεις". Αναφέρουν ότι, για τον σκοπό αυτό, η Βουλή στις 14 Φεβρουαρίου 2019 θεώρησε ότι η διάταξη του άρθρου 90, παράγραφος 5, του Συντάγματος δεν θα πρέπει να αναθεωρηθεί όσον αφορά την προαγωγή των ανώτερων δικαστών και την πειθαρχική εξουσία των δικαστικών λειτουργών (86 ψήφοι υπέρ, 174 κατά).
41. Επιπλέον, αναφέρουν ότι το άρθρο 33 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας τροποποιήθηκε στις 27 Μαΐου 2020 από τη Βουλή, ώστε ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος να μπορεί να επιλέγεται μεταξύ του συνόλου των εισαγγελικών σωμάτων και όχι μόνο εκείνων που υπηρετούν στο Εφετείο Αθηνών, όπως συνέβαινε παλαιότερα. Επιπρόσθετα, ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος αναφέρεται σε αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου που ορίζεται για τον σκοπό αυτό από το οικείο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο.
42. Οι αρχές αναφέρουν επίσης ότι η Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς συμπεριέλαβε στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς 2018-2021 την πρωτοβουλία "Χαρτογράφηση των υφιστάμενων διαδικασιών για δικαστές και εισαγγελείς και νομοθετικές πρωτοβουλίες για τη βελτίωση του δικαστικού συστήματος σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα".
43. Η GRECO σημειώνει ότι το σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του "Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάσταση Δικαστικών Λειτουργών" (Άρθρο 60) εισάγει νέες διατάξεις για την προαγωγή των δικαστών και των εισαγγελέων σε ορισμένους από τους ανώτερους βαθμούς, οι οποίες κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, αυτό το σχέδιο νόμου δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί σε επίπεδο Υπουργείου Δικαιοσύνης. Σημειώνει επίσης ότι η Βουλή δεν προτίθεται να τροποποιήσει το Σύνταγμα. Επιπλέον, η GRECO σημειώνει ότι ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας τροποποιήθηκε ώστε να επιτρέπει την επιλογή του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος μεταξύ όλων των μελών

της εισαγγελικής υπηρεσίας, και ότι η τελευταία βρίσκεται τώρα υπό την εποπτεία ενός αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου που διορίζεται από το Δικαστικό Συμβούλιο του ανώτατου δικαστηρίου. Αυτό συνάδει με τη σύσταση όσον αφορά τη συγκεκριμένη θέση.

44. Όσον αφορά το δεύτερο μέρος της σύστασης, η GRECO σημειώνει ότι στο Εθνικό Σχέδιο Καταπολέμησης της Διαφθοράς 2018-2021 σχεδιάζεται "χαρτογράφηση των πειθαρχικών διαδικασιών για δικαστές και εισαγγελείς και νομοθετικές πρωτοβουλίες για τη βελτίωση του δικαστικού συστήματος σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα". Πρόκειται για ένα βήμα προόδου. Ωστόσο, η απλή συμπερίληψη μιας δράσης προς ανάληψη στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης δεν αρκεί για την ενίσχυση των τρόπων κίνησης πειθαρχικών διαδικασιών, ιδίως δεδομένου ότι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης ήδη εφαρμόζεται για δύο χρόνια και δεν έχουν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα για το θέμα αυτό.
45. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xii δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη.

Σύσταση xiii.

46. Η GRECO συνέστησε i) διαδικαστικοί κανόνες να προβλέπουν περαιτέρω εγγυήσεις έναντι των καθυστερήσεων πριν από το στάδιο της απόφασης και να διευκρινίζονται, να εξορθολογίζονται και να κοινοποιούνται δεόντως στο κοινό οι διάυλοι υποβολής καταγγελιών για αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, ii) να ενισχυθεί ο ρόλος των δικαστών και των εισαγγελέων με διοικητικά καθήκοντα όσον αφορά τη διαχείριση του φόρτου της εργασίας.
47. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή δεν είχε εφαρμοστεί. Πιο συγκεκριμένα, η GRECO επεσήμανε ότι τα διαδικαστικά εχέγγυα για την αποτροπή αδικαιολόγητων καθυστερήσεων εστιάζονταν υπερβολικά στα χρονικά πλαίσια και στερούνταν συγκεκριμένων δεικτών, ότι δεν υπήρχε σύστημα πληροφορικής για τη διαχείριση των υποθέσεων και ότι ο διοικητικός ρόλος των δικαστών και των εισαγγελέων έπρεπε να ενισχυθεί όσον αφορά τη διαχείριση του φόρτου εργασίας. Επιπλέον, η GRECO επισήμανε ότι η διαδικασία καταγγελίας αδικαιολόγητων καθυστερήσεων θα πρέπει να αποσαφηνιστεί και να δημοσιοποιηθεί.
48. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν ότι το σχέδιο νόμου που τροποποιεί τον "Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάσταση Δικαστικών Λειτουργών" (άρθρα 19, 101 και

102 του σχεδίου νόμου) ορίζει το ελάχιστο περιεχόμενο του Κανονισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας κάθε Δικαστηρίου, τα κριτήρια για την οργάνωση των δικαστηρίων και των εισαγγελιών και την κατανομή του φόρτου εργασίας μεταξύ δικαστών/εισαγγελέων, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα του δικαστικού έργου. Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, κανόνες για την χρέωση υποθέσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις ποσοτικές και ποιοτικές πτυχές των υποθέσεων, καθώς και κανόνες και κριτήρια που αποσκοπούν στην καθοδήγηση του έργου των δικαστικών επιθεωρητών όσον αφορά την αξιολόγηση του ποσοτικού και ποιοτικού έργου των δικαστηρίων. Επιπλέον, οι δικαστές ή εισαγγελείς που διευθύνουν τα δικαστήρια και τις εισαγγελίες έχουν την εξουσία να εκδίδουν γενικές οδηγίες και να απευθύνουν προσωπικές ειδοποιήσεις για την ενίσχυση της ποιοτικής και ποσοτικής απόδοσης του δικαστικού και εισαγγελικού έργου.

49. Οι αρχές υπογραμμίζουν επίσης ότι η Ελλάδα έχει αρχίσει να καθιερώνει συστήματα πληροφορικής για τη διαχείριση των υποθέσεων. Το ΠΔ 40/2013 άνοιξε τον δρόμο για την ηλεκτρονική κατάθεση υποθέσεων σχετικά με διοικητικές δίκες, και το ΠΔ 25/2012 προβλέπει την ηλεκτρονική κατάθεση αστικών υποθέσεων με τη χρήση προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής. Προσθέτουν ότι βρίσκονται σε εξέλιξη προγράμματα όσον αφορά τη διαχείριση του φόρτου εργασίας σε διοικητικές, αστικές και ποινικές υποθέσεις. Επιπλέον, επισημαίνουν ότι, σε θέματα διοικητικού δικαίου, στις 24 Οκτωβρίου 2019 εγκρίθηκε νέος νόμος που προβλέπει υποχρεωτικούς ψηφιακούς διοικητικούς φακέλους σχετικά με τα έγγραφα που απευθύνονται στο Συμβούλιο της Επικρατείας και σε όλα τα διοικητικά δικαστήρια.
50. Η GRECO σημειώνει ότι το σχέδιο νόμου αποσκοπεί στην ενίσχυση των διαδικαστικών εχεγγών κατά των καθυστερήσεων και του ρόλου των δικαστών και των εισαγγελέων όσον αφορά τη διαχείριση του φόρτου εργασίας, εισάγοντας ταυτόχρονα ποιοτικά στοιχεία για την καθοδήγηση και την αξιολόγηση του έργου των δικαστηρίων. Οι τροποποιήσεις αυτές, αφού εγκριθούν και εφαρμοστούν, μπορούν να συμβάλουν στην πρόληψη ή την ελαχιστοποίηση των καθυστερήσεων και στην ενίσχυση της διαχείρισης. Ωστόσο, η σύνταξη νέας νομοθεσίας βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο και αυτό το μέρος της σύστασης δεν έχει εφαρμοστεί, ούτε καν εν μέρει. Επιπλέον, η GRECO υπογραμμίζει ότι δεν έχει αναφερθεί κανένα μέτρο για τη θέσπιση σαφών, ορθολογικών και δημοσίων γνωστοποιούμενων διαδικασιών καταγγελίας αδικαιολόγητων δικαστικών καθυστερήσεων. Η GRECO ενθαρρύνει την κίνηση προς μια αποτελεσματική εφαρμογή κατάλληλων συστημάτων πληροφορικής για τη διαχείριση υποθέσεων.

51. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xiii εξακολουθεί να μην έχει εφαρμοστεί.

Σύσταση xiv.

52. *Η GRECO συνέστησε να καθιερωθούν σαφή πρότυπα επαγγελματικής συμπεριφοράς και ακεραιότητας, συνοδευόμενα από επεξηγηματικά σχόλια ή/και πρακτικά παραδείγματα για τους δικαστές και τους εισαγγελείς.*
53. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή δεν είχε εφαρμοστεί, καθώς τα μέτρα (νομοθετικές προθέσεις) για την εφαρμογή της εν λόγω σύστασης βρίσκονταν ακόμη σε πολύ πρώιμο στάδιο.
54. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι δεν υπάρχει νομοθετική πρωτοβουλία για την εφαρμογή της σύστασης στο παρόν στάδιο. Ωστόσο, τονίζουν ότι η Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς έχει συμπεριλάβει την αξιολόγηση και αναθεώρηση του Κώδικα Δεοντολογίας Δικαστικών και Εισαγγελικών Λειτουργών στο Εθνικό Σχέδιο για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς. Το έργο αυτό αναμένεται να υποστηριχθεί από την Υπηρεσία Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (SRSS) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
55. Η GRECO σημειώνει τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν και ενθαρρύνει τις ελληνικές αρχές να εφαρμόσουν το Εθνικό Σχέδιο για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς που φαίνεται να βρίσκεται σε εξέλιξη. Επισημαίνει ότι, σε αυτό το στάδιο, δεν έχουν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα για την εισαγωγή ενός συνόλου σαφών προτύπων επαγγελματικής συμπεριφοράς και ακεραιότητας που να απευθύνονται στους δικαστές και τους εισαγγελείς. Θεωρεί ότι μια τέτοια εργασία θα πρέπει κατά προτίμηση να διεξαχθεί εσωτερικά, εντός του δικαστικού σώματος.
56. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xiv εξακολουθεί να μην έχει εφαρμοστεί.

Σύσταση xv.

57. Η GRECO συνέστησε να εξεταστεί η ενοποίηση των διαφόρων δικαστικών οργάνων που είναι επί του παρόντος αρμόδια για τη σταδιοδρομία, την επαγγελματική εποπτεία και την πειθαρχία των δικαστών και των εισαγγελέων.
58. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή δεν είχε εφαρμοστεί. Πιο συγκεκριμένα, η GRECO επεσήμανε ότι η θέση του Συμβουλίου της Επικρατείας ότι, σύμφωνα με το Σύνταγμα, δεν ήταν δυνατή η ενοποίηση των διαφόρων δικαστικών οργάνων, δεν είχε υποβληθεί σε επαρκώς ενδελεχή διαδικασία προβληματισμού. Υπογράμμισε ότι οι συζητήσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη για την τροποποίηση του Συντάγματος θα μπορούσαν να εξεταστούν για τον σκοπό της ενοποίησης των διάφορων δικαστικών οργάνων που είναι αρμόδια για τη σταδιοδρομία, την επαγγελματική εποπτεία και την πειθαρχία των δικαστών και των εισαγγελέων.
59. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι έχει εξεταστεί δεόντως το θέμα που έθιξε η GRECO στην Έκθεση Αξιολόγησης της 19ης Ιουνίου 2015. Πρώτον, η Γενική Επιτροπεία της Επικράτειας εξέτασε το θέμα στις 3 Νοεμβρίου 2016 και δήλωσε ότι "η θέσπιση ενός τέτοιου ενιαίου φορέα προφανώς απαιτεί συνταγματική παρέμβαση. Ωστόσο, η ολοκλήρωση και η ομοιομορφία είναι δύο χαρακτηριστικά που πρέπει να πληρούνται σε οποιοδήποτε σύστημα επιθεώρησης, αξιολόγησης και ελέγχου, εποπτικό και πειθαρχικό. Η αποκλειστικότητα κατά την εκτέλεση των καθηκόντων αυτών, με την εξαίρεση των επιθεωρητών από τα παράλληλα δικαστικά τους καθήκοντα και την παραμονή τους στο συμβούλιό τους, με την εισαγωγή προτύπων ή κατευθυντήριων γραμμών σε λογική ομοιομορφίας, μπορεί να τροποποιηθεί στο επίπεδο του κοινού νομοθέτη". Δεύτερον, το Συμβούλιο Επικρατείας (ανώτατο διοικητικό δικαστήριο) επίσης εξέτασε αυτό το ζήτημα και ανέφερε στις 14 Νοεμβρίου 2016 ότι "σύμφωνα με το Σύνταγμα δεν υπάρχει δυνατότητα ενοποίησης των διαφόρων δικαστικών οργάνων, καθώς υπάρχει διαχωρισμός εντός του δικαστικού σώματος και κάθε ένα έχει το δικό του συμβούλιο". Τρίτον, το Ανώτατο Δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα στις 11 Απριλίου 2017 και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι "η προτεινόμενη ενοποίηση δεν είναι απαραίτητη διότι στην πράξη είναι θεσμοθετημένη. Ειδικότερα, οι δικαστές των αστικών και ποινικών δικαστηρίων: α) αξιολογούνται από επιθεωρητές που εκτελούν τα αντίστοιχα καθήκοντά τους· β) τόσο οι δικαστές όσο και οι εισαγγελείς συμμετέχουν στα Συμβούλια Επιθεώρησης και γ) τόσο οι δικαστές όσο και οι εισαγγελείς συμμετέχουν επίσης στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο το οποίο αποφασίζει για τις προαγωγές των δικαστών". Επιπλέον, το Διοικητικό Πρωτοδικείο του Ναυπλίου επεσήμανε στις 15 Νοεμβρίου 2016 ότι "... η ενοποίηση των διαφόρων δικαστικών συμβουλίων σε ένα, όπως πρότεινε η GRECO, απαιτεί την

κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και προσωπικό καθώς και μόνιμο γραμματειακό προσωπικό, κάτι που θα οδηγούσε σε πρόσθετα οικονομικά προβλήματα. Δεδομένου ότι το ελληνικό κράτος δεν είναι σε θέση να αποκριθεί, λαμβάνοντας υπόψη την περίοδο ύφεσης, θα ήταν σκόπιμο να διατηρηθούν τα τρέχοντα δικαστικά συμβούλια (δικαστικά, πειθαρχικά, επιθεώρηση), αλλά να διοριστούν δικαστές που έχουν εκπαιδευτεί και έχουν υπηρετήσει στα συμβούλια αυτά για τουλάχιστον τρία χρόνια, με δυνατότητα παράτασης της θητείας τους". Τέταρτον, οι ελληνικές αρχές επιβεβαίωσαν ότι στις 14 Φεβρουαρίου 2019, στο πλαίσιο της Επιτροπής Συνταγματικής Αναθεώρησης, η Βουλή εξέτασε το ζήτημα που έθεσε η GRECO, αλλά αποφάσισε ότι η ενοποίηση των διαφόρων δικαστικών οργάνων που είναι αρμόδια για τη σταδιοδρομία, την επαγγελματική εποπτεία και την πειθαρχία των δικαστών και των εισαγγελέων δεν είναι σύμφωνη με το ελληνικό δικαστικό σύστημα.

60. Η GRECO σημειώνει ότι εξετάστηκε το ενδεχόμενο ενοποίησης των διαφόρων δικαστικών οργάνων που επί του παρόντος είναι υπεύθυνα για τη σταδιοδρομία, την επαγγελματική εποπτεία και την πειθαρχία των δικαστών και των εισαγγελέων στο ανώτατο επίπεδο του δικαστικού σώματος και από την Βουλή. Σημειώνει επίσης ότι εξετάστηκαν συνταγματικά, οργανωτικά και οικονομικά θέματα προς τον σκοπό αυτό. Η GRECO εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι αυτές οι πολλαπλές εκτιμήσεις δεν οδήγησαν στην ενοποίηση ή τη συγχώνευση των υπόψη διαφόρων οργάνων του δικαστικού σώματος, κάτι που θα αποτελούσε τον τελικό στόχο, αν και δεν αποτελεί απαίτηση της παρούσας σύστασης. Ωστόσο, αναγνωρίζει ότι η ανησυχία που διατυπώνεται στη σύσταση εξετάστηκε από αρκετά θεσμικά όργανα, μετά την υιοθέτηση της έκθεσης Αξιολόγησης. Επισημαίνει ότι εκπληρώθηκαν τα ειδικά κριτήρια που συνδέονται με αυτή τη "σύσταση εξέτασης", ότι δηλαδή το θέμα που τίθεται με τη σύσταση εξετάστηκε από διάφορες οπτικές γωνίες, από τα αρμόδια όργανα, συμπεριλαμβανομένων των αρχών του δικαστικού σώματος και του νομοθετικού σώματος. Προς το σκοπό αυτό, έχει παρασχεθεί σχετική τεκμηρίωση.

61. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση χν αντιμετωπίστηκε με ικανοποιητικό τρόπο.

Σύσταση χνι.

62. Η GRECO συνέστησε την καθιέρωση περιοδικών δημόσιων εκθέσεων για τη λειτουργία των δικαστηρίων και της εισαγγελικής υπηρεσίας, οι οποίες θα περιλαμβάνουν επαρκή

στατιστικά στοιχεία, πληροφορίες και αναλύσεις σχετικά ιδίως με τη διαχείριση του φόρτου εργασίας και τις πειθαρχικές υποθέσεις.

63. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η εν λόγω σύσταση είχε εφαρμοστεί εν μέρει. Πιο συγκεκριμένα, η GRECO επεσήμανε την επέκταση των δημοσιεύσεων του Υπουργείου Δικαιοσύνης όσον αφορά τη δραστηριότητα της εισαγγελικής υπηρεσίας, αλλά υπογράμμισε ότι έλειπαν άλλες περιοδικές πληροφορίες: ανάλυση και σχολιασμός των δημοσιευόμενων στοιχείων, εκθέσεις για τη λειτουργία των δικαστηρίων και της εισαγγελικής υπηρεσίας, (ανωνυμοποιημένες) πληροφορίες για πειθαρχικές υποθέσεις.
64. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι το σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του "Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάσταση Δικαστικών Λειτουργιών" προβλέπει για πρώτη φορά (άρθρο 103) την ηλεκτρονική υποβολή των γενικών εκθέσεων των Ανωτάτων Συμβουλίων Επιθεώρησης προς το Δικαστικό Σώμα, όπου περιγράφεται η κατάσταση των δικαστηρίων και των εισαγγελιών και υποδεικνύονται μέτρα για τη βελτίωση της λειτουργίας τους. Το σχέδιο της αιτιολογικής έκθεσης διευκρινίζει ότι οι πληροφορίες αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν οδηγίες προς τους επιθεωρητές, ταξινόμηση των υποθέσεων ανάλογα με τη σοβαρότητα και τη δυσκολία, και παροχή της σχετικής εκπαίδευσης. Το σχέδιο της αιτιολογικής έκθεσης υπογραμμίζει ότι τα μέτρα αυτά θα πρέπει να υποστηρίζουν και να διευκολύνουν την αποτελεσματική επιθεώρηση του δικαστικού έργου, κατόπιν των όρων απονομής δικαιοσύνης, και τέλος την εμπιστοσύνη του κοινού στο δικαστικό σύστημα. Οι εκθέσεις αυτές θα συντάσσονται ετησίως (καθώς οι δικαστές επιθεωρούνται σε ετήσια βάση).
65. Η GRECO σημειώνει ότι το σχέδιο νόμου αποσκοπεί στην ενίσχυση των αναφορών από τα Ανώτατα Συμβούλια Επιθεώρησης για τη λειτουργία των δικαστηρίων και των εισαγγελιών. Υποστηρίζει τον απώτατο στόχο που έχει εκφραστεί, δηλαδή την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού στο δικαστικό σώμα. Ωστόσο, αυτή η ηλεκτρονική υποβολή εκθέσεων απευθύνεται μόνο στο δικαστικό σώμα των διαφόρων ενδιαφερόμενων τομέων. Δεν είναι προσιτή στο κοινό. Ως εκ τούτου, η GRECO επαναλαμβάνει το συμπέρασμά της ότι περιοδικές εκθέσεις σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και της εισαγγελικής υπηρεσίας πρέπει να δημοσιοποιούνται με τον κατάλληλο τρόπο. Αυτό αφορά ειδικότερα επαρκή στατιστικά στοιχεία, πληροφορίες και αναλύσεις σχετικά με τη διαχείριση του φόρτου εργασίας και τις πειθαρχικές υποθέσεις.

66. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xvi εξακολουθεί να εφαρμόζεται εν μέρει.

Σύσταση xvii.

67. Η GRECO συνέστησε την ανάπτυξη εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα ακεραιότητας, τόσο στο πλαίσιο της αρχικής όσο και της συνεχιζόμενης κατάρτισης δικαστών και εισαγγελέων.
68. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η εν λόγω σύσταση είχε εφαρμοστεί εν μέρει, καθώς η βελτιωμένη συνεχής κατάρτιση των δικαστών και των εισαγγελέων σε ζητήματα που σχετίζονται με την ακεραιότητα έπρεπε να εντατικοποιηθεί περαιτέρω.
69. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι μια έκθεση με τίτλο: "Η Δικαιοσύνη στην Ελλάδα - Προτάσεις για ένα Σύγχρονο Δικαστικό Σύστημα" συντάχθηκε από επτά δικαστές τον Φεβρουάριο του 2019 και παρουσιάστηκαν σε μεγάλη συγκέντρωση δικαστών και εισαγγελέων δύο φορές, στην Αθήνα (Απρίλιος 2019) και στη Θεσσαλονίκη (Οκτώβριος 2019). Το περιεχόμενο αυτής της έκθεσης είναι διαθέσιμο στο Διαδίκτυο. Τονίζουν επίσης ότι το Ινστιτούτο για τη Δικαιοσύνη και την Ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου διοργάνωσε τον Ιούνιο του 2019 μια στρογγυλή τράπεζα με μεγάλη συμμετοχή για τον Κώδικα Δεοντολογίας των Δικαστών.
70. Η GRECO λαμβάνει υπόψη της τις πληροφορίες αυτές. Ωστόσο, δεν μπορεί να εκτιμήσει ότι το περιεχόμενο της προαναφερθείσας έκθεσης, η οποία φαίνεται να αφορά ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορούν τη λειτουργία των δικαστικών συστημάτων, αντιμετωπίζει επαρκώς τα ζητήματα δικαστικής ακεραιότητας. Επιπλέον, η GRECO τονίζει ότι η διοργάνωση δύο εκδηλώσεων με επίκεντρο αυτή την ευρεία έκθεση, και μιας εκδήλωσης ειδικά αφιερωμένης στον Κώδικα Δεοντολογίας για τους δικαστές, δεν αποτελεί αυτή καθαυτή πολιτική συνεχιζόμενης κατάρτισης και ευαισθητοποίησης των δικαστών και των εισαγγελέων σε θέματα ακεραιότητας.
71. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xvii εξακολουθεί να εφαρμόζεται εν μέρει.

Πρόληψη της διαφθοράς σε σχέση ειδικά με τους εισαγγελείς

*Ελληνική Δημοκρατία, Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Service des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
République Hellénique, Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Service, Athens*

Σύσταση xix.

72. Η GRECO συνέστησε την τροποποίηση των διαδικασιών που αφορούν το ειδικό δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος, ώστε να μην παρακωλύουν ή παρεμποδίζουν την ποινική διαδικασία αναφορικά με εν ενεργεία και πρώην μέλη της κυβέρνησης.
73. Υπενθυμίζεται ότι στην Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO συμπέρανε ότι η σύσταση αυτή δεν είχε εφαρμοστεί, καθώς δεν είχαν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα.
74. Οι ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι το άρθρο 86 του Συντάγματος τροποποιήθηκε στις 28 Νοεμβρίου 2019. Η ειδική προθεσμία παραγραφής εντός της οποίας μπορεί να ασκηθεί ποινική δίωξη κατά εν ενεργεία και πρώην μελών της κυβέρνησης (μέχρι τη λήξη της δεύτερης τακτικής συνόδου της επομένης του αδικήματος βουλευτικής περιόδου) έχει καταργηθεί. Η προηγούμενη διατύπωση του Συντάγματος περιόριζε ουσιαστικά τη δυνατότητα δίωξης των εν ενεργεία και πρώην μελών της κυβέρνησης η νέα διατύπωση παρέχει στη Βουλή ρεαλιστικότερη δυνατότητα να κινηθεί νομικά εναντίον τους για ποινικά αδικήματα που διαπράχθηκαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.
75. Η GRECO εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συνταγματική τροποποίηση η οποία συμβάλλει στο να δοθεί στη Βουλή ένα ρεαλιστικότερο χρονοδιάγραμμα για την κίνηση ποινικής διαδικασίας όσον αφορά εν ενεργεία και πρώην μέλη της κυβέρνησης. Επισημαίνει ότι η εν λόγω τροποποίηση βελτιώνει το χρόνο έναρξης των διαδικασιών αυτών, αλλά δεν εγγυάται ότι η Βουλή θα φέρει πράγματι τα εν ενεργεία και πρώην μέλη της κυβέρνησης ενώπιον του ειδικού δικαστηρίου όταν είναι ύποπτα για διάπραξη ποινικών αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένων αδικημάτων που σχετίζονται με τη διαφθορά. Συνιστά, συνεπώς, να εξεταστεί περαιτέρω το θέμα αυτό στο πλαίσιο του Πέμπτου Γύρου Αξιολόγησης της GRECO, ο οποίος αφορά, μεταξύ άλλων, την πρόληψη της διαφθοράς και την προαγωγή της ακεραιότητας όσον αφορά τα ανώτερα εκτελεστικά λειτουργήματα. Ωστόσο, παραμένει η δυνατότητα της Βουλής να διακόψει τις διαδικασίες σε οποιοδήποτε στάδιο.
76. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xix έχει εν μέρει εφαρμοστεί.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ελληνική Δημοκρατία, Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Service des Traductions du Ministère des Affaires Étrangères de la
République Hellénique, Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Service, Athens

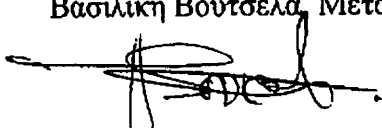
77. Με βάση τα ανωτέρω, η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα έχει εφαρμόσει ικανοποιητικά ή έχει αντιμετωπίσει με ικανοποιητικό τρόπο έντεκα από τις δεκαεννέα συστάσεις που περιέχονται στην Έκθεση Αξιολόγησης του Τέταρτου Γύρου. Από τις υπόλοιπες συστάσεις, πέντε έχουν εν μέρει εφαρμοστεί και τρεις δεν έχουν εφαρμοστεί.
78. Πιο συγκεκριμένα, οι συστάσεις ii, iii, iv, v, vi, vii, viii, ix, x, xv και xviii έχουν εφαρμοστεί ικανοποιητικά ή έχουν αντιμετωπιστεί με ικανοποιητικό τρόπο, οι συστάσεις i, xi, xvi, xvii και xix έχουν εν μέρει εφαρμοστεί και οι συστάσεις xii, xiii και xiv δεν έχουν εφαρμοστεί.
79. Όσον αφορά τα μέλη του Κοινοβουλίου, η GRECO χαιρετίζει την πρόοδο όσον αφορά την πολιτική ακεραιότητας της Βουλής, συμπεριλαμβανομένης της έγκρισης του Εγχειριδίου συμμόρφωσης με τον Κώδικα Δεοντολογίας, το οποίο έχει δημοσιοποιηθεί. Το Εγχειρίδιο του Κώδικα συμπληρώνει τις συνταγματικές διατάξεις όσον αφορά το σύστημα επιλεξιμότητας και τις ασυμβατότητες που ισχύουν για τους βουλευτές, θεσπίζει ορισμένους κανόνες για την προστασία του κοινοβουλευτικού έργου από εξωτερικές επιρροές και κινδύνους κατάχρησης, και σε κάποιο βαθμό κανόνες για την αποδοχή δώρων και άλλων ωφελημάτων. Η GRECO σημειώνει ότι η χρήση των νομοθετικών διαδικασιών επείγοντος χαρακτήρα φαίνεται να μειώνεται, γεγονός που ενισχύει τη διαφάνεια αυτής της διαδικασίας. Ειδικές περιπτώσεις και γενικές συστάσεις σχετικά με την ακεραιότητα των βουλευτών αντιμετωπίζονται σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας. Χαιρετίζει την πρόσφατη τροποποίηση του Συντάγματος που περιορίζει το πεδίο της κοινοβουλευτικής ασυλίας. Οι προσπάθειες για την ενίσχυση της ακεραιότητας των βουλευτών και της διαφάνειας της νομοθετικής διαδικασίας πρέπει να συνεχιστούν και να διευρυνθούν τόσο στα κείμενα όσο και στην πρακτική - μεταξύ άλλων μέσω της δημιουργίας ενός τόπου για την παροχή εμπιστευτικής συμβουλευτικής υποστήριξης σε μεμονωμένες περιπτώσεις σχετικά με την ακεραιότητα των βουλευτών.
80. Όσον αφορά τους δικαστές και τους εισαγγελείς, η GRECO ενθαρρύνει τις αρχές να ολοκληρώσουν τη διαδικασία για την υιοθέτηση νέας νομοθεσίας για την προαγωγή δικαστών και εισαγγελέων σε ανώτερες θέσεις και τη διαχείριση των πειθαρχικών διαδικασιών εναντίον τους. Σημειώνει την συνεχιζόμενη νομοθετική διαδικασία για τον περιορισμό των καθυστερήσεων στις διαδικασίες και τη βελτίωση της διαχείρισης της ροής υποθέσεων, η οποία θα πρέπει να ολοκληρωθεί με μέτρα που να αποσκοπούν στην

ενίσχυση των διευθυντικών στελεχών (τόσο των δικαστών όσο και των εισαγγελέων) όσον αφορά τον φόρτο εργασίας και τις καθυστερήσεις. Απομένει να εφαρμοστούν συγκεκριμένα μέτρα για να καταστεί δυνατή η χρήση κατάλληλου συστήματος πληροφορικής για τη διαχείριση υποθέσεων, καθώς και κατάλληλες διαδικασίες για την καταγγελία κατά αδικαιολόγητων δικαστικών καθυστερήσεων. Οι σχετικές πληροφορίες σχετικά με τη δικαστική δραστηριότητα και τα πειθαρχικά θέματα πρέπει να δημοσιοποιούνται. Η GRECO ενθαρρύνει επίσης τις αρχές να εφαρμόσουν το Εθνικό Σχέδιο για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς και να αναπτύξουν πρότυπα επαγγελματικής δεοντολογίας και ακεραιότητας για δικαστές και εισαγγελείς.

81. Δεδομένου ότι οκτώ από τις δεκαεννέα συστάσεις δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί, η GRECO, σύμφωνα με το άρθρο 31, παράγραφος 9 του Εσωτερικού Κανονισμού της, καλεί τον Επικεφαλής της Αντιπροσωπείας της Ελλάδας να υποβάλει πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τις εκκρεμείς συστάσεις, συγκεκριμένα σχετικά με την εφαρμογή των συστάσεων i, xi, xii, xiii, xiv, xvi, xvii και xix έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2021 το αργότερο.
82. Τέλος, η GRECO καλεί τις ελληνικές αρχές να επιτρέψουν, το συντομότερο δυνατόν, τη δημοσίευση της έκθεσης, να την μεταφράσουν στην εθνική γλώσσα και να δημοσιοποιήσουν τη μετάφραση αυτή.

Ακριβής μετάφραση από τα Αγγλικά στα Ελληνικά.

Βασιλική Βούτσελα, Μεταφράστρια της Μεταφραστικής Υπηρεσίας του Υπ.Εξωτερικών

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
Επικυρώνεται το γνήσιο της
παραπάνω υπογραφής του μεταφραστού
του Υπουργείου Εξωτερικών ο οποίος
μετάφρασε το συνημμένο κείμενο.

Αθήνα, 23 ΟΚΤ. 2020

ΜΕ ΕΝΤΟΛΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ
Ο Διευθυντής κ.α.α.

Ιωάννης Παυλίδης
Διοικ. Γραμματέας Α

